

La început de drum...

„... *it's no longer your grandfather's Middle Ages*”¹ atrăgea atenția Charlotte Allen, autoarea unei prezentări dedicate Congresului medievistilor de la Kalamazoo... Pe fond, articolul amintit ridică de fapt mai vechea problemă a dinamicii, evoluției și impactului cultural și social al studiilor medievale. În ultimul timp, istoricii care se ocupă de această perioadă par să resimtă tot mai multe dificultăți, și atunci când încearcă să găsească debușee tematice din ce în ce mai variate pentru a ține trează atenția asupra domeniului. Așa cum se arăta în același articol, este dificil de a fi medievist într-o perioadă în care doar câteva universități mai cer absolvenților lor să învețe câte ceva despre Evul Mediu. Interesul se oprește mai degrabă asupra modului în care este reflectată această perioadă în literatura modernă, filme, show-uri de televiziune, reviste și chiar jocuri video.

În 2003, ziarul *The Guardian* titra „*Clarke dismisses medieval historians*”; era vorba despre Secretarul pentru Educație din Anglia, Charles Clarke care afirmase „*I don't mind there being some medievalists around for ornamental purposes, but there is no reason for the state to pay for them*”². Dincolo de insolitul declarației, pe fond putem descoperi un sămbure de adevăr. Pentru mulți dintre contemporani, utilitatea studiilor medievale nu mai este foarte clară.

¹ <http://uvicmscu.blogspot.com/2008/08/dark-age-for-medievalists.html>, accesat la 12.10.2008.

² Will Woodward and Rebecca Smithers, *Clarke dismisses medieval historians*, "The Guardian", May 9, 2003, <http://www.guardian.co.uk/uk/2003/may/09/highereducation.politics>, accesat la 12.10.2008.

Specializarea în studii medievale presupune dobândirea unor competențe lingvistice și tehnice specifice (paleografii) care impun o investiție de timp și muncă considerabile. În plus, finalitatea acestora nu mai este foarte clară dacă ne raportăm și la debușeele ulterioare pe piața muncii. De aici, reticența multor absolvenți din domeniul istoriei de a se apropia de studiile de Ev Mediu și preferința – dincolo de o o modă ce durează de ani buni – pentru istorie contemporană, eventual modernă. În aceste condiții, pe bună dreptate este nevoie de o privire analitică și de ce nu și critică, asupra stadiului studiilor de istorie medievală și premodernă în cadrul sistemului universitar românesc. Și ce poate fi mai elocvent decât însăși lucrările elaborate de studenți?

De aceea, volumul de față este primul dintr-o serie care își propune să prezinte părți reprezentative din lucrările de licență/masterat sau doctorat ale absolvenților Facultății de Istorie (la zi sau învățământ la distanță) având specializarea de istorie medievală, unii dintre ei, formându-se chiar în cadrul Seminarului de Metodologie a Istoriei „Dimitrie Onciul”. În acest fel, *Caietele Laboratorului de Metodologie a Istoriei „Dimitrie Onciul”* se doresc a fi un spațiu educativ de prezentare și promovare a rezultatelor muncii de cercetare a studenților Facultății de Istorie a Universității din București și în mod special a celor specializați în studii medievale și premoderne.

Conform unei statistici simple, în fiecare an la Facultatea de Istorie a Universității din București se susțin în jur de 10–12 lucrări de licență având tematici subsumate perioadei medievale și premoderne. La acestea se adaugă lucrările de masterat din cadrul direcțiilor Istoria Sud-Estului European și Istoria Ideilor și Mentalităților precum și lucrările de doctorat.

Dincolo de realitatea cifrelor, ceea ce se dovedește a fi cu adevărat important însă este tematica abordată, aceasta dând măsura gradului de dezvoltare a domeniului. Tocmai de aceea, *Caietele Laboratorului de Metodologie a Istoriei „Dimitrie Onciul”* nu se vor a fi doar o simplă planșetă de expunere a unor capitole sau fragmente din lucrările elaborate de absolvenți, ci o oglindă a ceea ce s-a realizat, cu bune și rele, cu scăderi și reușite, toate cu scopul de a determina ceea ce mai este de făcut pe termen lung, pentru ca acest domeniu să se dezvolte și să fie competitiv, atractiv și viabil.

Obiectivele fiind atât de ambițioase, dificultățile și-au făcut repede simțită prezența. Selecția a fost însă îngreuiată de faptul că opțiunea pentru sumarul primului număr a fost ca acesta să cuprindă o paletă cât mai vastă a problemelor abordate în cadrul studiilor de istorie medievală și premodernă. Totodată s-a avut în vedere selectarea unor lucrări cu abordări metodologice diferite. Aceasta, chiar cu riscul ca volumul să pară în final fie prea variat, fie lipsit de unitate sau cu deosebiri mari de nivel calitativ între lucrări. Dar, pentru a prezenta cât mai bine starea de fapt, era absolută nevoie de diversitate. O dificultate în plus a constituit-o faptul că s-a urmărit includerea în volum a unor lucrări atât din cadrul ciclului licență, cât și de masterat sau de doctorat, așadar aparținând unor persoane cu niveluri diferite de competențe și experiență de redactare.

Acest prim volum reunește 10 studii și articole ale unor absolvenți din promoțiile 2005–2006, cu câteva excepții (Florina Bățăgui, promoția 1997, care prezintă în volum o sinteză a lucrării de grad I didactic și Irene Cristescu, absolventă a Facultății de Limbi și Literaturi străine (secția germană-engleză) în 2000, actualmente doctorandă a Facultății de Istorie).

Unii dintre acești absolvenți sunt în momentul de față doctoranzi ori se găsesc în faza finală de elaborare a tezei de doctorat, în timp ce alții sunt masteranzi ai secțiilor de Istoria Ideilor și Mentalităților și de Istoria Sud-Estului European, continuând și dezvoltând preocupările științifice inițiate în cadrul tezelor de licență.

Așa cum am amintit, am încercat să selectăm teme cât mai variate care să reflecte, în măsura posibilului, peisajul tematic al studiilor medievale și premoderne (secolele VI–XVIII) de la Facultatea de Istorie a Universității din București. Este doar o selecție preliminară, pe care numerele următoare ale publicației vor încerca să o completeze.

Autorii au tratat temele cu acribia și minuțiozitatea istoricului medievist, ceea ce presupune un permanent apel la sursele istorice, surse care asupra cărora se apleacă cu obiectivitate dar și cu un oarecare entuziasm specific vârstei.

Cele trei părți ale volumului urmăresc de fapt să surprindă aspecte referitoare la societate, mentalități și cultură în lumea medievală și premodernă, la spațiul sud-est european ori care țin de metodologie și interdisciplinaritate.

Așadar, avem în față o paletă diversificată de preocupări, de la domeniul imaginarului și al studiilor de gen, la domenii istorice tratate cu ajutorul sociologiei sau antropologiei (*Reprezentările femeii la istoricii de limbă latină, Corpul frumos ca ipostază a corpului uman sau Discursul medical al morții*) la analize asupra obiceiurilor culinare din spațiul românesc ori priviri asupra învățământului românesc (*Privire retrospectivă asupra învățământului din Țara Românească până în secolul al XVII-lea, Obiceiuri culinare în Țara Românească în secolele XVI–XVIII. Alimente tradiționale și mărfuri exotice*) precum și la studii care inovează metodologic (*Antroponomastică și societate în Țara Românească la mijlocul secolului al XVII-lea, Analiză statistică asupra tipurilor de nume folosite în Țara Românească în secolul al XVIII-lea*).

Analizele acoperă atât spațiul românesc extracarpatic între secolele XVI–XVIII, cât și pe cel intracarpatic. Remarcăm faptul că există însă și un interes pentru perioadele medievale timpurii, în cazul studiului privind reprezentările femeii la istoricii de limbă latină care se referă la secolele VI–VIII. De asemenea, trei dintre contribuții au în vedere spațiul central și vest-european sau sud-est european, analizate din perspectiva discursului medical asupra morții (spațiul german) sau din perspectiva politico-diplomatică și de studiu a mentalităților în fața pericolului otoman (*Considerații privind situația popoarelor din Balcani în secolele XIV–XV. Expansiunea otomană și lumea Creștinătății Răsăritene și Frontiera în raporturile româno-otomane*).

Nu intrăm în amănunte legate de materialele cuprinse în volum, ele vorbesc de la sine. Doar câteva comentarii generale.

Cele două studii din domeniul antroponimiei ilustrează un domeniu de cercetare destul de puțin abordat printre istorici dar care se dovedește a fi extrem de util din perspectiva analizelor antropologice și sociologice. Rezultatele acestor cercetări cantitative de antroponimie furnizează importante informații legate de obiceiurile

culturale și sociale ale alegerii și purtării numelor precum și de influențele exercitate asupra acestor obiceiuri sau modificările apărute de-a lungul secolelor XVI–XVIII. Așa cum arată Andreea Pană „numele reflectă sensibilități, mode, caracteristici fizice, psihice sau caracteriale, ocupații sau apartenențe”.

Studiul privind obiceiurile culinare din Țara Românească în secolele XVI–XVIII se înscrie într-o direcție nouă în istoriografia românească concretizată printre altele și de apariția la Cluj – în 2006 – a unui număr din revista „Caiete de antropologie istorică”, dedicat *Identităților și sensibilităților alimentare europene*. Extrem de savuros, articolul din prezentul volum aduce în fața cititorului puțin din aroma mâncărilor pregătite la mesele domnești sau boierești.

Plecând de la cercetările mai vechi privind starea de sănătate și de igienă a locuitorilor Principatelor, studiul privind corpul uman împrumută din cercetările recente de antropologie și sociologie metodele de cercetare pentru a conduce discuția către una dintre ipostazele corpului și anume percepțiile asupra corpului frumos din perspectiva relatărilor de călătorie și a creațiilor lui Anton Pann ori a poezilor Văcărești. Contribuția de față este rezultatul unei cercetări începută încă din 2004, perioadă când în istoriografia românească existau puține preocupări în domeniu; în ultima perioadă de timp însă, asistăm la o explozie a domeniului, mai ales sub influența unei mode venind dinspre istoriografia occidentală. Analiza este cu atât mai interesantă cu cât aduce în discuție problema canonului de frumusețe. O temă pe cât de incitantă, pe atât de actuală.

Semnalăm studiul Irenei Cristescu ca pe un exemplu de colaborare interdisciplinară, autoarea fiind absolventă de Limbi Străine și continuîndu-și fericit cercetarea în domeniul istoriei.

Analiza de text rămâne una dintre calitățile necesare unui bun medievist, dar nu numai; medievistica presupune un existența unui set de abilități specifice, printre care se numără și editarea de texte sau readucerea în atenția publicului de specialitate prin revalorificare critică a unor documente parțial comentate sau interpretate în momentul publicării lor. De aceea, unul dintre articole ne propune o nouă lectură a unui manuscris editat în urmă cu peste un secol: scrisoarea lui Vasile

Baran, protopop unit de Făgăraș între 1738–1771, provenind dintr-o familie de preoți din Șcheii Brașovului. Protopopul face în această scrisoare o demonstrație în favoarea ideii de unitate a Bisericii.

Volumul reflectă doar o parte din stadiul actual al cercetărilor de medievistică și perioadă premodernă la nivelul lucrărilor de licență, masterat, doctorat. Autorii sunt tineri, pentru mulți sunt lucrările de început. Iar toți cei care îndrumăm sau am îndrumat lucrări de acest tip, știm la fel de bine ce muncă implică coordonarea lor și ce responsabilitate. Uneori ne regăsim, alteori nu, dar în spatele fiecărei lucrări de licență, de masterat sau de doctorat suntem noi, profesorii...

Conf. dr. Florentina Nițu